

RAPSODIE IN ROEMENIË Frans Gijzel - reis 2003

VERTREK

Al op de dijk bij 'Appels en Peren' worden de chauffeurs aan een test onderworpen. Terwijl er binnen en buiten de bus, met de altijd toch gemengde gevoelens van 'n afscheid en 'n tot ziens, wordt gezwaaid en gewuifd, wordt er van de bestuurder een eerste krachtproef gevraagd. Hoe stuur ik mijn gevaarte schadevrij door die steile en smalle haakse klim de dijk op? Net hebben we in de kerk, met vertrekkenden en achterblijvenden, gebeden of we 'in vreugde uit mogen trekken en in vrede geleid worden' (Jesaja 55:12). Stil denk je: 'Dus, God, zeg vooral ook Gert en Remco die de bus in de hand moeten zien te houden.

Het begin van de reis kent soms wat stiltes. Een krant, een boek, een aftastend gesprek. Ieder zoekt zich een houding, een plek van waaruit hij of zij zich in de groep zal gaan bewegen. De grote omschakeling is begonnen. Een geruime tijd zal dit gezelschap je familie zijn. Sommigen ken je, van anderen weet je nog niet wat je er van vinden moet. En: hoe zal het op het thuisfront gaan? In die tussentijd waarop alleen een mobiel ons nog verbindt.....je er bijvoorbeeld niet eens bijstaat en er naar kunt kijken als die kleine wordt geboren.

Goed dat wij onze busmama's hebben, Nel Wierks en Jannie Kievit. Zij bewijzen weer eens te meer dat koffie zowel een bakkie leut als een bakkie troost kan zijn. Wat een toontafel aan de goede dingen des levens hebben zij met liefderijke zorg voor ons aangericht!

Het landschap begint te glooien. Koolzaadhellingen. Een schaapherder in de diepte. De regenboog. Soep in Würzburg Süd. De maan. De nacht. Wat kil komen we in Boedapest. Het terras in de zon is nog niet open. We dwalen. Ontdekken de synagoge. Ook nog gesloten. Dan eindelijk, zij 't een dure, versnapering op het grote plein. Daarna toch nog èn de volle glorie van de herstellende joodse *templom* uit 1787 èn de stilte van het herdenken van zoveel zinloos vernietigd leven. Een zilveren paradijsspalm met op elk blaadje een naam als een voorbede voor iemand die op aarde een plaats werd ontzegd.

Het uitzicht op de poesta. Kaal. Kaal. Kaal. Begraafplaatsen, zo in het land onder wat bomen. 'Oude bureu', leert Bert me, 'liggen hier ook weer naast elkaar'. Hier en daar een dichtgroeende rivier. Vlokken schapen. In talloze kleine privé-stukjes uiteengevallen staatsboerderijen. Verroeste machines. Het werk gaat weer met de hak en de zeis. Kuddes ganzen. Kieviten die een roofvogel verjagen.

Vrijdagavond. Met z'n allen rozig op de voorplecht van Hotel Angéla. Een bad! Een bad! Eerst het diner! De partituren naast ons bord blijven onaangeroerd. Alleen Erik duikt er even in. Hij filmt en fotografeert het koor, maar zingt zelf niet mee. Toch leert Jaap hem alvast (?) noten lezen.

Een kakofonie van honden kan ons niet meer uit de slaap houden. Wij zien de gevreesde zigeuners niet tegen wie ze ons heten te waarschuwen. Wel hun handeltjes oud witgoed en meuk, waardoor ze in talloze dorpjes voor zichzelf een paleisje kunnen bouwen met blinkende zinken daken. Om vervolgens opnieuw aan het zwerven te slaan.

Zaterdagmorgen 07.40 uur overschrijden we de magische streep naar die andere wereld. Ergens boven op een berg doet Karen nog een ultieme poging om ons tot een familie Von Trapp te maken: 'opa Bakkebaard, hoor de Sound of Music.'

VERBLIJF

Vervallen fabrieken. Lage elektriciteitsdraden. Een paar koeien en kalveren die, met paard en wagen, naar een andere wei worden gebracht. Klaprozen tussen troosteloze flats. Rommelige erfjes. Een vierkant afgeperkt akkertje. Een familie die tussen doorns en distels zich brood zoekt te onttrekken aan de stoffige grond.

Maar beschamend voor ons is het gulle onthaal dat ze ons bereiden. De tijd die ze voor ons nemen. De vele maaltijden die ze ons opdienen. In Küsmőd, Szolokma, Marosvásárhely, Magyarlona en Bana. Wij worden door hen ten dans gevraagd! Zij leren ons iets! Flessen fris, *pálinka*, koffie, gebak, vlees van 't varken -hun enige?- koe, kip, lam... Het raakt niet op! *Csárdás!*

Een half woord Hongaars, Engels, Frans, Italiaans. Veel handen- en voetenwerk, fototaal, tekenkrabbels. In een paar dagen vrienden worden, familie. Langs kluit en steenslag samen ter kerke. Een lied, een gebed, een preek in het *Magyar*, en toch verbeeld je je het enigszins te verstaan. Het leven kan tegenzitten, maar met God en met elkaar knokken we ons erdoorheen en maken we er het beste van.

Moeten we in een bijkeuken op iemand wachten? Geen nood! Sándor op de viool, Jani (János) op zijn accordeon, Endre jr. op z'n keyboard, en... Feest is het leven! Voor muziek heb je trouwens toch geen woordenboek nodig. Ook in 't *Kulturház* is er zo een orkestje gevormd. Kees en Henk spelen zo met hun Hongaars-Roemeense bandgenoten de voeten van Küsmőd en Tricht van de vloer. Van de allerjongsten tot de alleroudsten.

Er gebeurt iets. Door de 'oohs' en 'aahs' van onze gastheren en gastvrouwen bij Ike's dia's zien we plots onze woonplaats aan de Linge met andere ogen.

TERUGKEER

Met grote zorg lieten we István en Éva achter. Zullen we hen ooit terugzien? 'In de hemel misschien' zei János. En: Misschien, misschien dat Éva's dochttertje sterk te voorschijn zal komen uit de schaduw van de ziekte, die haar moeder zo fier nog het hoofd biedt.

Zal Roemenië ooit nog lid van de E.U. worden? Nu nog houd je je hart vast of het daar dan werkelijk wel bij zal varen.

Zo snel gaat een terugreis. En thuis denken we alweer aan wat voor ons een vakantie was, maar voor Károly, Willie (Vilmos), Anikó, Noémi, Gizi, Ella, Béla, en al hun zorgenkinderen, een noodzakelijk contact. Ik rijd mijn auto door de wasstraat. Csaba reed zijn Dacia door de beek.

Toch moeten we ons ook weer hoeden voor een vals sentiment. Ongemerkt begint het te regenen. 'Of je nou je vrouw in Magyarlona verliest of in Tricht,' zei Béla, 'de pijn en het verdriet zijn er niet meer of minder om. Je hebt God er overal bij nodig om toch weer verder te kunnen.'

En hij legde nog een worstje voor ons op de barbecue. Per ongeluk heb ik mijn zwarte schoenen bij hem achtergelaten. Wie ze past, trekke ze aan.